

# Riksdagen

## Uppteckningar

### vid EU-nämndens sammanträden

#### 2021/22:6

Tisdagen den 12 oktober

---

#### **§ 1 Återrapport från EU:s toppmöte med länderna på västra Balkan** **Statsrådet Hans Dahlgren** **Återrapport från EU:s toppmöte med länderna på västra Balkan** **den 6 oktober 2021**

Anf. 1 ORDFÖRANDEN:

Klockan har passerat 12.30, och jag hälsar er hjärtligt välkomna till detta sammanträde med EU-nämnden den 12 oktober 2021.

Jag hälsar även statsrådet Dahlgren med medarbetare välkomna hit och ber statsrådet att inleda återrapporten från EU:s toppmöte med länderna på västra Balkan den 6 oktober!

Anf. 2 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Ordförande! Europeiska rådet samlades alltså i onsdags förra veckan för att möta ledarna för länderna på västra Balkan. Redan kvällen innan hade dock Europeiska rådets ordförande Charles Michel samlat ledarna för en diskussion om EU:s roll i världen. Anledningen var bland annat sensommarens och höstens händelseutveckling i Afghanistan men också det säkerhetssamarbete som ju har etablerats mellan USA, Storbritannien och Australien – Aukus – som har föranlett en del kommentarer både här och där.

Sverige och alla andra EU-länder har allt att vinna på att EU:s inflytande på den globala utvecklingen stärks på olika sätt. Den diskussion som ägde rum på tisdagskvällen visade också, vad jag har förstått, på en gemensam vilja att stärka EU:s beslutsfattande och förmåga att agera externt. Många gav också uttryck för att säkerhetspolitiken är en viktig dimension av EU-samarbetet, särskilt som det ibland uppstår osäkerhet kring hur en del globala skiftningar kan påverka andra etablerade säkerhetssamarbeten inom till exempel Nato.

Från statsministerns sida framhölls särskilt tre punkter i den här diskussionen.

För det första har också vi i Sverige allt att vinna på att hålla i och utveckla samarbetet med våra strategiska partner, särskilt den transatlantiska länken. När vi tar steg för att stärka EU:s roll i världen – och det ska vi göra – ska det inte ske på bekostnad av samarbete med andra partner eller genom att vi på annat sätt sluter oss mot omvärlden.

För det andra: Att stärka EU handlar inte bara, eller ens i första hand, om att utveckla militära förmågor. Det är minst lika viktigt att se till att

EU kan agera snabbare genom ett mer effektivt beslutsfattande och att utveckla möjligheter till civila insatser.

För det tredje är EU:s roll i världen i grunden beroende av vår ekonomiska styrka, av vårt utbyte med omvärlden genom handel och andra samarbeten liksom av att vi försöker behålla ledartröjan i det globala klimatarbetet, vilket är särskilt aktuellt just nu.

Dessa reflektioner fick stöd av många andra, som även gjorde inlägg i samma riktning. Det återspeglas också i det uttalande som Europeiska rådets ordförande Charles Michel gjorde efter mötet och som är publicerat.

Herr ordförande! Under onsdagen ägde själva mötet mellan EU och länderna på västra Balkan rum. Västra Balkan är en uppenbar del av vårt närområde, och utvecklingen där påverkar både vår ekonomi och vår säkerhet. Det är verkligen till gagn för oss allihop att vårt nära samarbete med den regionen fördjupas. Det är därför bra att den gemensamma deklaration som hade förhandlats fram före mötet kunde antas.

Deklarationen beskriver omfattande investeringar som EU nu gör i detta område men också vårt samarbete när det gäller till exempel pandemibekämpning, klimatpolitik och organiserad brottslighet. Deklarationen är också tydlig när det gäller det reformarbete som förväntas genomföras i länderna på västra Balkan på områden som det rättsliga systemet, ekonomin, organiserad brottslighet och illegala vapen.

Man kan kanske säga att elefanten i rummet under överläggningarna var den stillastående utvidgningsprocessen. Även om det gemensamma uttalandet ju bekräftar EU:s åtaganden i utvidgningsprocessen ska jag inte sticka under stol med att det bland länderna på västra Balkan fanns en betydande besvikelse över bristen på framsteg. Det är dessvärre ett faktum, och vi beklagar djupt att Bulgariens regering inte anser sig kunna ge grönt ljus för att ens påbörja anslutningsförhandlingarna med Nordmakedonien. Detta beror på en dispyt mellan länderna.

Sedan vill jag också säga att det bland de flesta länder på västra Balkan finns en insikt om att ett EU-medlemskap inte direkt ligger runt hörnet utan att det verkligen återstår mycket reformarbete, inte minst när det gäller det jag nämnde – rättsväsen, demokrati och respekt för rättsstatens principer. Dessutom är det så att det fortfarande lever kvar en del konflikter på västra Balkan. Det är särskilt uppenbart i Bosnien och Hercegovina där serbernas representant i presidentrådet, Milorad Dodik, ifrågasätter hela statsbildningen med anledning av en nyinstiftad lag mot förintelseförnekelse – detta eftersom han själv och många andra där fortfarande förnekar folkmordet i Srebrenica.

Under hösten har vi också kunnat följa bråket på gränsen mellan Serbien och Kosovo gällande registreringsskyltar på fordon. Sådana konflikter kan förstås inte få leva kvar och bli EU-interna stötestenar och konflikter inne i vår union. Därför är det bra att EU:s särskilde representant Miroslav Lajčák vad jag har förstått har bidragit till att den akuta konfliktgraden har avtagit och att parterna nu jobbar för en mer långsiktig lösning. Det är dock uppenbart att mycket arbete återstår både i den här konflikten och i andra konflikter i området. I grunden är detta ett ansvar som bara länderna själva kan axla.

Herr ordförande! Med det avslutar jag återrapporten. Jag är beredd att försöka svara på frågor – jag var ju inte heller med i rummet, så jag kan

Anf. 3 ORDFÖRANDEN:

Tack för det, statsrådet Dahlgren! Eftersom vi är något färre ledamöter i dag tänker jag faktiskt fråga den normala principen att vi tar fyra frågor i taget. Vi tar i stället frågorna på rad, så ni får vara lite observanta.

När det är återrapport avslutar ju regeringspartiernas ledamöter, så vi inleder med andre vice ordförande Jessica Roswall från Moderaterna.

Anf. 4 JESSIKA ROSWALL (M):

Ordförande! Jag har två frågor, tror jag – vi får se. Den ena gäller middagsdiskussionen, och den andra gäller västra Balkan.

När det gäller den första frågan, alltså middagsdiskussionen, hade vi på samrådet en diskussion om öppen strategisk autonomi. Nu uppfattade jag att statsrådet sa ungefär – om jag tolkar det rätt – att detta inte får ske på bekostnad av att vi sluter oss. Det är väldigt gott. Jag sa också ungefär att jag ser en oro, givet Aukus och några andra parametrar, att man från vissa stater använder den konflikt som finns för att öka på deras definition av strategisk autonomi. Vi var överens här inne om att EU inte får gå i en protektionistisk riktning.

Nu hör jag att statsrådet säger att vi i Sverige fick stöd för våra synpunkter och vår ingång, men går det att säga någonting mer om hur diskussionerna går kring detta? Jag förstår och håller med om att vi ska öka EU:s förmåga, men som statsrådet själv lyfte får det inte ske på bekostnad av att vi sluter oss. Har vi goda allierade i den här uppfattningen? Det är min ena fråga.

Den andra frågan, herr ordförande, berör det toppmötet handlade om, nämligen västra Balkan. Jag vill bland annat säga att det är bra att man kunde anta det här uttalandet. Jag förstår också att det har varit en del slitningar kring vissa ord, men jag tycker att det är bra att vissa ord fanns med.

Jag vill dock passa på att återigen nämna hur viktigt det är ur ett geopolitiskt perspektiv att länderna på västra Balkan integreras med unionen. Vid samrådet tog vi också upp behovet av nödvändiga reformer och så vidare. Det är självklart bra att många av de här länderna vet att de har en del väg kvar att gå, men vi måste ju fortfarande knyta dem närmare oss. Det tycker jag att uttalandet visar på.

I samband med samrådet frågade jag och Ilona Szatmari Waldau om de ökade spänningarna kring gränsen mellan Serbien och Kosovo, och detta lyfte statsrådet nu som en av de konflikter som fortfarande finns i området. Jag vet att statsrådet inte var med i rummet, men jag förstår det som att det var en fråga som var uppe för diskussion. Jag undrar därför om det sas någonting om EU:s möjligheter att bidra till en deeskalering av situationen.

Anf. 5 ORDFÖRANDEN:

Vill Sverigedemokraternas Markus Wiechel säga någonting? Nej, han avstår. Då går ordet till Vänsterpartiet.

Anf. 6 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Herr ordförande! Tack för redogörelsen, statsrådet!

Precis som Jessica Roswall skulle jag vilja få lite mer information om hur diskussionen gick när det gäller konflikten mellan Kosovo och Serbien, bland annat på vilket sätt till exempel EU skulle kunna stödja Kosovos regering. Fanns det någon sådan diskussion?

Inför mötet ställde jag en fråga till statsministern om att det står väldigt mycket i deklarationen om att EU är den främsta investeraren och den ledande givaren, att bredden på detta stöd saknar motstycke och att detta måste till fullo erkännas i den offentliga debatten och kommunikationen. Det står det väldigt mycket om.

Det står också en hel del om det här med att man vill intensifiera samarbetet när det gäller Frontex, återvändandeavtal och så vidare. Där kan vi redan nu se att man gentemot andra länder lite grann använder både handelsavtal och andra avtal eller stöd för att pressa dem att gå EU till mötes när det gäller att bli buffertstater mot flyktingar. Med denna otroliga betoning på hur viktigt EU är som bidragsgivare till västra Balkan skulle jag vilja veta om det finns någon risk eller någonting som tyder på att man kommer att använda detta för att pressa länderna att gå med på att bli buffertstater på ett annat sätt än de är i dag eller kanske skulle göra frivilligt.

Slutligen skulle jag vilja ställa en fråga om middagsdiskussionen. Statsrådet nämnde att Sverige tryckte på för att EU:s roll i världen inte kan vara enbart militär utan att det är minst lika viktigt att agera civilt. Det håller jag med om är jättebra, även om jag kanske skulle säga att det är *ännu* viktigare att agera civilt. Det är alltså inte minst lika viktigt utan *ännu* viktigare att agera civilt. Jag skulle vilja höra hur regeringen ser på det och hur diskussionen gick om det.

Anf. 7 SOFIA DAMM (KD):

Ordförande! Tack för informationen från toppmötet, EU-ministern!

Detta var ett på många sätt viktigt toppmöte, för i skuggan av brexit och covid-19-pandemin behöver EU:s relation till länderna på Balkan revitaliseras. Var står vi egentligen, och vad betyder vi för varandra? EU:s ledare har nu än en gång bedyrat att framtiden för länderna på västra Balkan finns i EU-gemenskapen. Kommissionens ordförande von der Leyen proklamerade minst sagt högtidligt att vi är en familj och att EU inte är komplett utan västra Balkan.

Inför EU-toppmötet uttryckte Löfven det möjligen inte lika högtidligt när han konstaterade att det är viktigt att vi knyter länderna på västra Balkan närmare oss därför att någon annan kommer att ta den plats vi inte tar. Och så är det naturligtvis; i utrikespolitiken uppstår aldrig något vakuum, och min bild är att platsen till stor del redan har intagits av i huvudsak Kina och Ryssland. Frågan är om EU-ministern tror att toppmötet på något sätt kommer att förändra detta, eller är det möjligen så att Beijing och Moskva känner sig rätt så nöjda med att EU-toppmötet inte kunde slå fast någon tydligare tidsplan eller målsättning kring det framtida EU-medlemskapet? Ser EU-ministern möjligtvis att deras engagemang snarare kommer att intensifieras?

Bakom alla högtidliga tal är det de facto så att Balkan har refererats till som EU:s stökiga bakgård som måste hållas efter bättna för att problemen inte ska spilla över.

Här är det tydligt att EU har andra intressen än övriga när det gäller krav på rättsstatens principer och demokratiska reformer, som EU-ministern också var inne på.

När det gäller Kina ser vi naturligtvis samma mönster som i andra delar av världen, att deras stora lån till stora infrastruktursatsningar helt saknar krav på den typen av reformer.

Sedan förstår jag att EU är väldigt tydligt på punkt 3, som Ilona Szatmari Waldau också refererade till, i den gemensamma förklaringen att det är EU och ingen annan som är den främsta partnern, den främsta investeraren och den ledande givaren. Man vill att detta ska kommuniceras via regionens ledare, särskilt nu när missnöjet mot EU tycks växa internt och inte minst bland unga som tycks ha lite förlorat sitt hopp om en framtid inom EU-samarbetet.

Vilken bedömning gör EU-ministern här? Är det troligt att man når fram till dessa grupper via det ledarskap som finns på västra Balkan? På punkten 3 ser strategin ut vara att ledarskapet bättre måste kommunicera att det är EU som står för all den här hjälpen och att det inte bara är Kina som kommer med sitt vaccin och med en ledare som pussar flaggan i EU vid välkommandet, utan att EU faktiskt har bidragit en hel del.

Anf. 8 MARIA NILSSON (L):

Jag tar vid där Sofia Damm slutade. Jag tycker att hon formulerade det väldigt väl. Jag var också inne på den punkten och den frågan. Statsrådet nämnde elefanten i rummet. Frågan är väl om det inte fanns fler elefanter i det rummet, däribland Kina.

Vad gäller punkten 3 är väl frågan om det blir en alltför kosmetologiskt tvingande punkt att man ska tala oerhört väl om EU utan att man vet vad man får tillbaka från EU, inte minst när man inte kommer vidare i utvidgningsprocessen. Det kan väl finnas en fara i det. Jag skulle gärna vilja höra hur statsrådet resonerar kring detta tillsammans med övriga frågor på den punkten.

Min andra fråga handlar om det som jag tog upp inför mötet, nämligen Republika Srpska och att man inte erkänner folkmordet i Srebrenica. Min fråga till statsministern då var om regeringen tänkte ta upp detta under toppmötet. Jag fick inget svar på min fråga. Det finns säkert naturliga skäl till det. Men här tar statsrådet självmant, vilket är glädjande, upp detta som är oroande av många skäl.

Under punkt 18 i resolutionen skriver man om utbildningssatsningar. Framför allt riktar man sig mot forskning. Men man pratar även om utbildningssystem. Vad handlar den här punkten om? Jag undrar vad man menar utbildningssystem, för det finns ju naturligtvis tendenser till historierevisionism. Oviljan att erkänna folkmordet i Srebrenica finns ju inte bara på den högsta nivån, utan den finns även längre ned. Hur arbetar man för att få till stånd en förändring, och vad avser EU att göra på den punkten?

Min sista fråga handlar om Bulgarien och hur resonemanget går där när det gäller att lösa upp de knutar som finns i relation till specifikt Nordmakedonien.

Anf. 9 DENIS BEGIC (S):

Ordförande! Tack, statsrådet, för återrapporten!

Det är ingen hemlighet för statsrådet att jag tycker att frågorna om västra Balkan är viktiga, inte bara för att jag själv härstammar därifrån utan också för att det ligger som en kil i EU, kan man säga.

Som statsrådet också sa finns det väldigt många motsättningar inte bara mellan länderna i det här området, till exempel mellan Kosovo och Serbien, utan också inom länderna, till exempel i grupperingar i Montenegro den senaste tiden och framför allt i Bosnien och Hercegovina. Ibland hotar man till och med väpnad konflikt, vilket är väldigt oroande.

Toppmötet har varit otroligt viktigt som en signal för länderna på Balkan men också för medborgarna där om att EU bryr sig och att västra Balkan är viktigt för EU. Som flera också nämnt känner människor en oro för att Kina och Ryssland nu ska ge lån, bygga och ge dem stöd, i stället för att EU ska göra det.

Frågan blir då: Hur ser statsrådet på EU:s roll vidare? Det kanske behövs fler toppmöten och fler möten som handlar om västra Balkan. Och vad kan mer göras från EU:s sida för de här människorna som tycker, vad jag hör i alla fall, att EU är det naturliga steget in i gemenskapen.

Anf. 10 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Herr ordförande! Jag börjar med Jessica Roswalls fråga om vi har några goda allierade i resonemangen kring öppen strategisk autonomi. Mitt svar är definitivt ja. Jag var som sagt själv inte i rummet, men jag har träffat kollegor från flera av EU:s huvudstäder, alltifrån Madrid och de baltiska ländernas huvudstäder till Warszawa, där jag var i går, och hör samma tydliga besked: Det här är inte någonting som kommer att leda till att vi stänger några dörrar eller reser några nya hinder. Vi ska naturligtvis se till att vi blir så självförsörjande som möjligt på strategiskt viktiga områden, men det kommer vi inte att klara bäst genom att sluta oss mot omvärlden.

Därmed inte sagt att diskussionen är avslutad; den kommer naturligtvis att fortsätta. Det var också en runda kring detta där den franska synen också företrädde av landets president.

Jag tror att det kommer att bli en del diskussioner med betoning på försvaraspekterna på det här under det kommande halvåret. Det förutskickas ju en diskussion kring EU:s försvarssamarbete vid toppmötet i mars nästa år.

När det gäller Serbien och Kosovo är det den särskilda representanten – jag kan inga detaljer här – som har gjort vissa insatser och som har möjligheten att minska spänningen mellan de två länderna. Och svaret är detsamma till Ilona Szatmari Waldau. Enligt vad jag vet diskuterades det inte vid mötet att använda EU-medel till att pressa länderna på västra Balkan till att vara något slags buffertzoner för att hindra asylsökande från att komma till Europa.

Vi har från EU:s sida en stor fördel i att vi har kombinationen av asyl och militära missioner runt om i världen. Det som kanske skiljer oss från andra är just den civila komponenten. Jag har ingenting emot att säga vare sig att den är viktig eller att den är viktigare.

Sofia Damm frågade om Kina och Ryssland kan vara nöjda med det här mötet. Jag tror inte det. Jag tror att de uppfattade att EU nu igen har riktat en tydlig signal till länderna i den här delen av Europa att det är det

europiska perspektivet och samarbetet med vår union som är det prioriterade, förstås, men att det inte sker villkorslöst. Det är klart att det kan vara lättare att samarbeta med dem som inte ställer några krav. Men de har ju valt det europeiska perspektivet som den verkligt viktigaste framgångsvägen, och det tycker jag är ett riktigt val. Jag tror inte att det finns någon förnöjsamhet i vare sig Moskva eller i Peking över detta.

Hur man når fram till unga människor i de här länderna för att de ska bli lika entusiastiska för ett EU-medlemskap som unga människor i många andra delar av unionen är vet jag inte. Men det allra viktigaste är att göra saker och ting i vardagen, sådant som märks och som betyder något. Jag är naiv nog att tro att även de reformer som vi från EU-sidan begär ska genomföras för att vi till exempel ska få en bättre ställning för rättsstaten också spelar roll för den unga generationen.

Maria Nilsson frågade vad man kan säga att de här länderna får tillbaka från EU. Det är det europeiska perspektivet att vi är en grupp av 27 länder, 27 demokratier och rättsstater, nästan allihop i alla fall, som vill ha med de här andra länderna i vår gemenskap och vill hjälpa dem att nå dit. Det menar jag är vad de får tillbaka från oss. Sedan är det ju större investeringar och mer bistånd än vad någon annan kan erbjuda, vilket också har sin betydelse i sammanhanget.

När det gäller Republika Srpska var vår utrikesminister i regionen alldeles innan toppmötet ägde rum. Hon hörde just de skildringar som jag försökte referera i min inledning och markerade väldigt tydligt vår oro över dessa. Hon berättade i anslutning till vår allmänna beredning förra veckan att hon upplever att det här är närmare att verkligen gå riktigt illa än vad hon sett vid något tillfälle sedan kriget. Det är förstås en varningssignal som leder oss till att fundera på vad mer vi kan göra.

Jag har tyvärr ingen aning om hur man inom EU arbetar för att påverka utbildningssystemen, så där blir jag svaret skyldig.

Denis Begic frågade vad vi ska göra framöver. Vi ska naturligtvis hålla i det här. Det finns inget ytterligare särskilt toppmöte planerat. Men vi måste sätta press på Bulgarien, vilket också är svar på någon annan fråga som jag fick här tidigare. Vi ska använda alla medel vi kan för att landet ska begripa att det finns ett genuint och utbrett allmänt europeiskt intresse för att den här processen ska fortsätta, och vi ska hålla våra löften. När ett land som Nordmakedonien för över ett år sedan verkligen gjort det som vi begärt ska vi se till att regeringskonferensen kan starta. Det är den bästa signal vi kan ge. Där får vi fortsätta att trycka på.

#### Anf. 11 ORDFÖRANDEN:

Jag kan med eftertryck hålla med om att det är viktigt att sätta fart på positionerna avseende Bulgarien, så att man verkligen byter fot och ändrar uppfattning. Det är väldigt angeläget. Det är också en trovärdighetsfråga mot Nordmakedonien, precis som statsrådet var inne på.

Det var en kort men verkligen fyllig återrappport och fylliga frågor. Vi tackar statsrådet med medarbetare för närvaron vid dagens EU-nämnds-sammanträde och avslutar detsamma.

# Innehållsförteckning

## § 1 Återrapport från EU:s toppmöte med länderna på västra

|                                            |          |
|--------------------------------------------|----------|
| <b>Balkan .....</b>                        | <b>1</b> |
| Anf. 1 ORDFÖRANDEN.....                    | 1        |
| Anf. 2 Statsrådet HANS DAHLGREN (S) .....  | 1        |
| Anf. 3 ORDFÖRANDEN.....                    | 3        |
| Anf. 4 JESSIKA ROSWALL (M).....            | 3        |
| Anf. 5 ORDFÖRANDEN.....                    | 3        |
| Anf. 6 ILONA SZATMARI WALDAU (V).....      | 4        |
| Anf. 7 SOFIA DAMM (KD).....                | 4        |
| Anf. 8 MARIA NILSSON (L).....              | 5        |
| Anf. 9 DENIS BEGIC (S) .....               | 6        |
| Anf. 10 Statsrådet HANS DAHLGREN (S) ..... | 6        |
| Anf. 11 ORDFÖRANDEN.....                   | 7        |